

BULLETIN VAN INTERBELLUM vzw - VERENIGING VOOR DE STUDIE VAN
DE VERNIEUWENDE CREATIVITEIT TUSSEN DE TWEE WERELDOORLOGEN

Versijnt vijftien maal per jaar (niet in juli en augustus)
Redactie: Olijfstraat 69, B-9000 Gent, tel. 09 226 79 46
Bank: BE84-0680-8511-1059 (BIC: GKCCBEBB)
V.u.: Norbert Poulain, Olijfstraat 69, B-9000 Gent

INTERBELLUM
ISSN 1781 - 1066
www.interbellum.org
norbert.poulain@skynet.be

Tweemaandelijks tijdschrift
Jaargang eenendertig - nummer een
Januari-februari 2011
Afgiftekantoor: Gent 1

Uit de inhoud:

- 4 - Kleine musea: Librarium, Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel
- 5 - **Margriet Hage**: Harry Dreesen, een ontwerper met internationale allure
- 15 - Tien jaar Interbellum: een overzicht van de jaar-gangen 21 tot en met 30 van het informatiebulletin
- 19 - Interbellum-interieurbezoeken 2006-2010: een overzicht

Eindredactie: Norbert Poulain

Met medewerking van: Georgette Caese, Abdelkader Marbia, Vereniging Vrienden van de Nieuwe Kunst 1900, Niek Vermeulen

Druk: New GOFF, 9030 Gent

Kaft: Harry Dreesen: Detail van een bureau, Amerikaans noten met ebben sokkels, houtsnijwerk van Pieter Biesiot, 1926 (foto uit J.L.M. Lauweriks: *Nieuwe Nederlandsche ruimekunst*. Blaricum, 1927, p. 43)

Lid van

Met de steun van de Provincie Oost-Vlaanderen

STEUNFONDS

2010 (zesde lijst)

Steunend lid

Jozef De Clercq

Kortrijksepoortstraat 65, 9000 Gent

2011 (eerste lijst)

Beschermende leden

Kees de Jong

Lijsterbesplein 11, 2563 KZ Den Haag

Jean-Paul Vanbendegem

Reigerstraat 28-30, 9000 Gent

Steunende leden

Lutgardis De Paep

Goedehoopstraat 2/B21, 2000 Antwerpen

Edgard De Roy

Losweg 10, 9030 Mariakerke

Gilbert Decouvreux

Vaderlandstraat 120, 9000 Gent

René Demets

Congreslaan 15, 9000 Gent

Dierickx-Saerens

Frans Uyttenhovestraat 23, 9040 Sint-Amandsberg

Hans Lammens

Bellaertstraat 28, 9340 Lede

Dirk Martin

Velodroomstraat 5, 2600 Berchem

Mark Rummens

Eedverbondkaai 224, 9000 Gent

LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap van **Interbellum** abonneert u automatisch op het informatiebulletin, geeft u exclusief (en vaak gratis) toegang tot alle activiteiten van de vereniging, bezorgt u uitnodigingen voor tentoonstellingen, biedt u publicaties aan ledenprijs aan, en... maakt onze werking mogelijk. Het lidmaatschap loopt **per kalenderjaar**. Zonder schriftelijke opzegging voor het einde van het jaar wordt uw lidmaatschap automatisch verlengd.

Bijdragen 2011

- gewoon lid: 15 euro

- steunend lid: 25 euro

- beschermend lid: 50 euro

Bankrekening: IBAN: BE 84-0680-8511-1059 / BIC: GKCCBEBB

Steunende en beschermende leden worden opgenomen in de rubriek **Steunfonds**, ontvangen een bewijs van betaling of factuur en een premie, te kiezen uit:

- Interbellum-cahier 1: P. Fierens: *Enquête sur la crise de la peinture* (anastatische herdruk uit *Les Beaux-Arts*, Brussel, 1935)

- Interbellum-cahier 2: D. Christiaens: *De Belgische bijdrage tot de mode in de jaren twintig*

- Interbellum-cahier 6: N. Poulain, J. Vandenbroucke, M. Van Mullem: *Joris Vandenbroucke en het pop-penspel*

- Interbellum-cahier 7: J. Cox: *De kunstenaar en zijn werk*

- Interbellum-cahier 8: N. Poulain: *Belgische behang-selpapier uit het interbellum*

- Interbellum-cahier 9-10: D. Martin & N. Poulain (red.): *Planning en contingentie: aspecten van stedenbouw, planologie en architectuur tijdens de Tweede Wereldoorlog*

- Interbellum-cahier 11-12: M. Baeck & J. De Plus: *Staalharde blikvangers: geëmailleerde reclameplaten in België*

- Interbellum-cahier 13: *Een schetsboekje van Geo Henderick*

- Interbellum-cahier 14: G. Caese, N. Poulain & Musée de la Céramique de Desvres: *Les craquelés – De craquelés*

- Interbellum-cahier 15: B. Baillieul: *Het pottenbakkersatelier Maes- Gent*

- Interbellum-cahier 16-17: Henry van de Velde: *Ver-spreide geschriften 1*

- Interbellum-cahier 18-19: Henry van de Velde: *Ver-spreide geschriften 2*

- *De exlibris van Victor Stuyvaert* (oeuvrecatalogus)

Stort uw bijdrage **graag met aanduiding van uw eventuele premiekeuze**.

Ledenwerving: Interbellum kan als vereniging slechts overtuigend optreden als het aantal leden groeit. Wie **3 nieuwe leden** aanbrengt ontvangt eveneens een premie, te kiezen uit de Interbellum-cahiers of Stuyvaert.

Harry Dreesen, een ontwerper met internationale allure

De naam Harry Dreesen (1884-1948) zal tegenwoordig weinigen nog iets zeggen, ook niet in Mechelen en Brussel waar deze meubel- en interieurontwerper werkzaam is geweest. De in Helmond (Nederland) geboren binnenhuisarchitect heeft een kort maar zeer actief leven gehad. Naast een werkplaats in Mechelen en een winkel in Brussel had hij daarnaast een meubelmakerij en een winkel in Tilburg (Nederland). De ontwerpen van Dreesen zijn opvallend omdat zij niet overduidelijk één bepaalde stijl volgen. Met name bij de meubels zijn invloeden van verschillende stromingen zichtbaar, maar toch hebben de meubels ook een duidelijk eigen karakter en zijn zij van hoge kwaliteit. Op een goed voorbeeld van zijn werk zijn afgeronde verticale lijnen zichtbaar die ook bij ontwerpen van de gebroeders De Coene uit Kortrijk (1888-1977) terug te vinden zijn (afb.1 en 2). Door de asymmetrie en de keuze van de houtsoorten is van een imitatie echter geen sprake.

In 2009 heb ik (gestimuleerd door de belangstelling voor Dreesen vanuit Mechelen en vanuit zijn geboorteplaats Helmond) als master student kunstgeschiedenis aan de universiteit van Leiden onderzoek gedaan naar het leven en werk van Harry Dreesen. Hoewel de scriptie inmiddels is afgerond, is er ook nu nog veel te ontdekken. Mocht u na lezing van dit artikel van mening zijn dat u over aanvullende informatie beschikt, dan zou ik het zeer op prijs stellen als u de moeite neemt mij hiervan op de hoogte te brengen.

Leven en werk

Martin Henry Hubert Pierre Dreesen werd op 14 september 1884 geboren te Helmond als tweede kind van Martinus Dreesen (1829-1891) en Maria Francisca Hubertina Knarren (1849-1929). Als roepnaam wordt doorgaans Harry en een enkele keer Henri gebruikt. Dreesen heeft één zus: Catharina Francisca Ida Dreesen (1877-1935). Het gezin is rooms-katholiek. Vader Martinus Dreesen kwam uit een "timmermansfamilie", ontwikkelde zich van aannemer tot bouwmeester en was tevens stadsarchitect van Helmond.

Dreesen heeft de 3-jarige H.B.S. te Helmond doorlopen, maar van een eventuele vervolgopleiding is niets bekend. In *Persoonlijkheden in het koninkrijk der Nederlanden* wordt vermeld dat hij aanvankelijk kunstschilder wenste te worden. Doordat hij bij een familielid in aanraking kwam met de restauratie van antieke meubelen vatte hij echter het plan op om binnenhuisarchitect te worden. (1) Dit wordt bevestigd door een notitie van Dreesen op de achterzijde van een schilderij van zijn hand: "... Na mijn 20ste heb ik niet meer geschilderd en mijn roeping als meubelontwerper gevolgd." Deze notitie is ondertekend met "Henri Dreesen binnenarchitect V.A.N.K. 9 sep. 1917." (2) Op zijn lidmaatschap van de V.A.N.K. zal ik later in dit artikel terugkomen.

Tot 1907 woont Dreesen voornamelijk in Helmond bij zijn moeder, zijn vader is al in 1891 overleden. Deze periode wordt tweemaal onderbroken. Het jaar 1901 brengt Dreesen door in Dordrecht waar hij werkt als winkelbediende in de bekende manufacturenzaak J.L. Wijers. Op 3 februari 1905 vertrekt Dreesen opnieuw voor een jaar, ditmaal naar Amsterdam waar hij ook een baan heeft als winkelbediende, ditmaal bij de manufacturenhandel Bahlmann & Co. Deze zaak is gevestigd aan de Nieuwendijk 208/210 en Dreesen woont in deze periode boven de zaak. Na dit jaar gaat Dreesen terug naar Helmond en trekt hij weer bij zijn moeder in. Er is verder weinig bekend over het verblijf van Dreesen in deze twee steden.

In 1907 vertrekt Dreesen naar Mechelen waar hij op 2 juli van dat jaar trouwt met Maria Catharina Smets (1884-1962). Zijn aanstaande huwelijk is mogelijk de reden geweest voor zijn vertrek naar Mechelen maar het is ook mogelijk dat Dreesen ervaring wilde opdoen bij befaamde meubelmakers in Mechelen. In Tilburg staat Dreesen dan nog ingeschreven als winkelbediende maar in het bevolkingsregister van Mechelen staat hij ingeschreven als meubelarchitect. Het is echter niet duidelijk of hij bij iemand in dienst is of dat hij al een eigen bedrijf heeft. Opvallend is wel dat de broer van Maria een meubelfabriek heeft. Het lijkt een voor de hand liggende veronderstelling dat Dreesen Maria heeft leren kennen via haar broer toen hij bij hem werkzaam was als meubelarchitect. Een andere mogelijkheid is dat Dreesen via Maria bij haar broer aan werk is gekomen.

Afb. 1. H Dreesen: Asymmetrische kast, kersen, mahonie en palissander, z.j. (nalatenschap Dreesen)

Afb. 2. Kortrijkse Kunstwerkstede Gebroeders De Coene: Kantoorinrichting, ebbenhout, 1937 (foto uit F. Defour: *Belgische meubelkunst in de XXe eeuw: van Horta tot heden*. Tielt, 1979, p. 86)

Afb. 3. H. Dreesen: Bureau, Amerikaanse noten met ebben sokkels, 1926 (foto uit J.L.M. Lauweriks: *Nieuwe Nederlandsche ruimtekunst*. Blaricum, 1927, p. 43)

Tilburg

In 1909 verhuist Dreesen van Mechelen naar de Nieuwlandstraat 8 te Tilburg en begint hij op dat adres een zaak onder de naam "H. Dreesen, woninginrichting". De winkel blijft daar gevestigd totdat deze in 1940 opgeheven wordt. Uit een door Dreesen uitgegeven catalogus, *Oude en nieuwe kunst, Henri Dreesen*, blijkt dat hij, behalve in ontwerpen van zijn eigen hand, in de winkel ook handelt in antiek, meubels in oude stijlen en moderne kunst en kunstnijverheid. (3) De tekst vermeldt dat Dreesen behalve een winkel ook een meubelmakerij in Tilburg heeft. Helaas zijn hierover verder geen gegevens gevonden.

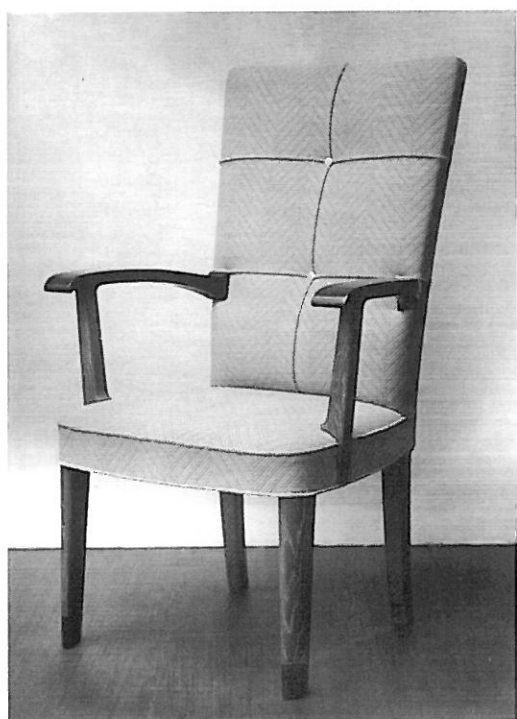
Een krantenartikel in de *Nieuwe Tilburgsche Courant* van 26 juni 1917 vermeldt een tentoonstelling in de Nieuwlandstraat van Albert Lejeune (1879-1934), die door *Oude en nieuwe kunst* is samengesteld. Ook in 1928 wordt een tentoonstelling gehouden in de Nieuwlandstraat. Ditmaal gaat het om de kunstenaar Jan van Delft (1879-1952). (4) Van Delft is vooral bekend om zijn portretten. In de periode van de Eerste Wereldoorlog behoort Dreesen tot de kleine groep vrienden rondom Theo van Doesburg (1883-1931) en Anthony Kok (1882-1969). Wanneer zij in 1917 het blad *De Stijl* voor het eerst uitgeven behoort Dreesen tot één van de eerste abonnees. (5) In de briefwisseling tussen Van Doesburg en Kok, die zij tot het eind van hun leven hebben voortgezet, wordt Dreesen verschillende malen genoemd als vooruitstrevend persoon en mogelijk adres om tentoonstellingen te houden. (6) Theo van Doesburg schrijft: "*Ik wil Dreesen wel eens wat oud werk van mij ter expositie sturen, luministische en desnoods nog enige overgangsdingen.*" (7) Verderop in dezelfde brief komen ook plannen voor om in Dreesens winkel een tentoonstelling te houden van de Utrechtse schilder A.J.J. (Janus) de Winter (1882-1951). "*De Winter is al een heele sprong voor Tilburg, doch goed om ze eens wakker te schudden die 'fabrikánten'.*" (8) Van Doesburg koestert in eerste instantie bewondering voor De Winter die later wat bekoelde. (9)

Veel informatie betreffende de ontwerpen en over de waardering van het werk van Dreesen is gebaseerd op contemporaine publicaties van collega ontwerpers uit Nederland. Het belangrijkste doel van deze publicaties is het verspreiden van informatie ter verbetering van woninginrichting en smaak. Bij het onderzoek zijn zo'n 60 afbeeldingen gevonden in deze publicaties. Opvallend is dat ontwerpen van Dreesen vaak gebruikt worden om te illustreren hoe een goed ontwerp eruit zou moeten zien, maar slechts een handvol artikelen is daadwerkelijk aan hem gewijd. In deze artikelen wordt hij vooral geprezen als pionier die beneden de rivieren kennis van goede smaak durft te verspreiden. Deze publicaties bevatten ook namen van enkele uitvoerders van werk van Dreesen. Bij een afbeelding van een bureau wordt vermeld dat het meubel "*in zijn eigen meubelmakerij is uitgevoerd, meubelmaker J. v.d. Hagen en beeldhouwer Ant. Roggemans*" (10) en "*beeldhouwwerk Biesiot, Den Haag*" (afb.3).(11) Helaas valt hieruit niets af te leiden over het aantal mensen dat Dreesen in dienst had of over de omvang van zijn bedrijf, maar de beeldhouwer P. Biesiot (1890-1980) is geen onbekende naam. Tijdens zijn leven heeft hij veel beeldhouwwerken gemaakt in steen en hout te Den Haag. Dat deze kunstenaar van betekenis Dreesen kende en werk voor hem uitvoerde onderstreept dat Dreesen, hoewel nu vrij onbekend, tijdens zijn leven een zekere bekendheid genoot.

In 1940 wordt de zaak in Tilburg officieel opgeheven. Er is een inventaris van de zaak bekend waaruit blijkt dat de verkoop van antiek en meubelen uitgevoerd in oude stijlen nooit is gestaakt. De reden voor de opheffing van de zaak is niet duidelijk. Er is geen sprake van een faillissement. Een mogelijke oorzaak kan de slechte gezondheid van Dreesen zijn. Hij had namelijk een hartkwaal die waarschijnlijk ook leidde tot zijn vroegtijdig overlijden in 1948. Van 1940 tot 1948 woont Dreesen bij zijn nichtje en haar gezin in Helmond.

Mechelen

Omdat Dreesen de technische uitvoering van zijn meubels van belang acht richt hij in Mechelen zijn eigen meubelmakerij op aan de Oude Brusselsche Steenweg 5. Onduidelijk is wanneer Dreesen de zaak in Mechelen in bezit heeft gekregen en hoe lang er meubels zijn vervaardigd. In de gemeentearchieven van Mechelen is een notitie uit 1912 te vinden voor de aanvraag van een vergunning voor het plaatsen van machines. Helaas is de akte zelf niet aanwezig in het archief en valt over de verdere inhoud van de aanvraag niets te zeggen. In 1929 vraagt hij opnieuw een vergunning aan. Inmiddels is het atelier uitgebreid en is de Brusselsche Steenweg 3 erbij getrokken. De aanvraag betreft de plaatsing van 5 machines, één van 5, één van 4, één van 3 en twee van 1 pk.

Afb. 4. H. Dreesen: Tafel, mahoniehout en onbekende, gezwarte houtsoort, 1925 (depot F. Leidelmeijer)

Afb. 5. H. Dreesen: Stoel, eikenhout en onbekende, gezwarte houtsoort, z.j. (nalatenschap Dreesen)

Afb. 6: E.H. van Tonderen: Eetkamer, gele avodiré (foto uit P.L; Flouquet: Soyons logiques jusqu'au bout! Soyons humain!, in: *Bâtir*, 6(1937)60, p. 1447)

Hoe interessant deze archiefstukken ook zijn, het is aan de hand daarvan moeilijk in te schatten hoe groot Dreesens bedrijf was. B. Pluymers schrijft in *Het Mechelse Meubel 1500-2000* een interessant artikel over de mechanisatie in Mechelen. De ontwikkelingen op dit gebied hebben veel invloed gehad op Mechelen, een stad die bekend staat om zijn handwerkslieden. De gasmotor zorgde voor een grote toename van het aandeel machines en de elektromotor maakte het nog eenvoudiger om machines afzonderlijk aan te drijven. In 1910 was 22% van de meubelbedrijven voorzien van een mechanische krachtbron. (12) Het is echter moeilijk om van de verschillende bedrijven afzonderlijk de productie in te schatten omdat bedrijven zich specialiseren en vanwege de *efficiency* samenwerken. (13) Omdat in deze periode in Mechelen veel kleine meubelbedrijven gevestigd zijn en hun administratie zeer beperkt is, is het moeilijk in te schatten hoe het aantal machines waarvoor Dreesen een vergunning aanvraagt zich verhoudt tot andere meubelbedrijven.

Buiten de archiefstukken is geen informatie gevonden over het bedrijf van Dreesen in Mechelen. Navraag bij lokale kenners van de meubelindustrie heeft geen informatie opgeleverd. Het is opvallend dat de naam Dreesen zelfs geen herkenning oproept.

Brussel

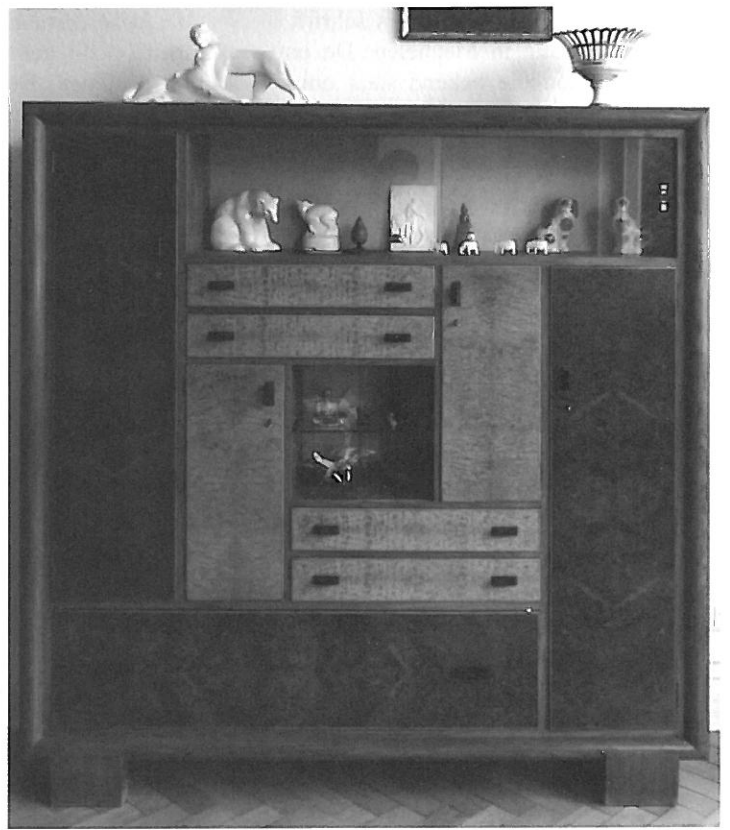
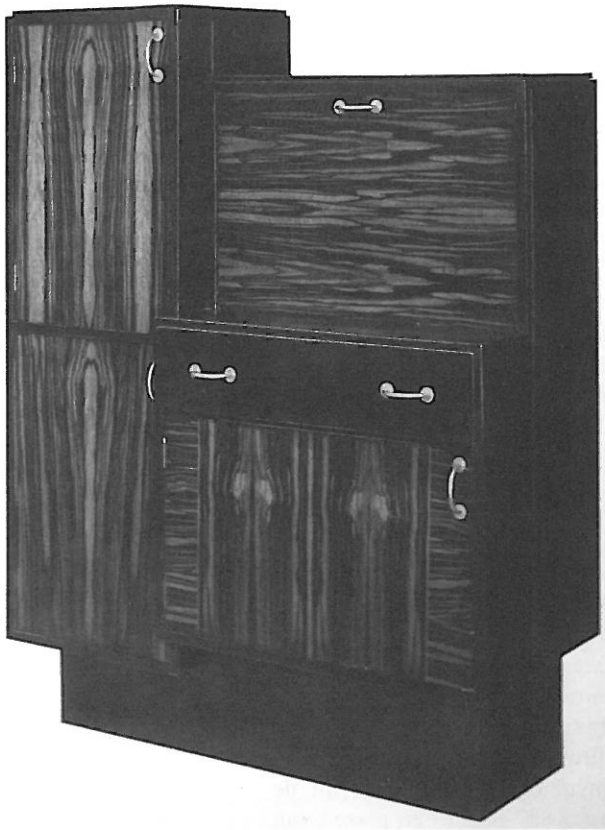
Naast de hiervoor genoemde bedrijven heeft Dreesen van 1931 tot 1935 nog een winkel met 20 ingerichte toonzalen gehad aan de Martelarenplaats in Brussel. Dat Dreesen de stap neemt om een omvangrijke winkel te openen op een centraal gelegen plein in Brussel wijst erop dat de zaken hem op dat moment voor de wind gaan en dat hij zeer ambitieus is en zijn naamsbekendheid wil uitbreiden. Voor deze winkel geeft hij een tweetalige publicatie uit getiteld: *L'intérieur contemporain, Woninginrichting*. Uit deze publicatie blijkt dat Dreesen in Brussel naast meubels en tapijten van zijn eigen hand ook meubels, kunst- en luxevoorwerpen verkocht van andere ontwerpers en firma's. In tegenstelling tot de winkel in Tilburg, gaat het alleen om eigentijds werk. Het aanbod omvat bijvoorbeeld glas uit de Glasfabriek Leerdam (1878-heden), keramiek van de Duitse firma Arzberg (1887-heden) en glazen van de Amsterdamse glasontwerper G. Muller (1877-1943). De reden van de opheffing van de winkel in 1935 is niet duidelijk geworden uit het onderzoek.

In Nederland konden verschillende afbeeldingen van zijn ontwerpen in woontijdschriften worden achterhaald. Drie bekende Belgische tijdschriften uit deze periode *Les Beaux-Arts*, *Clarté* en *Bâtir, revue mensuelle illustrée, d'architecture, d'art et de décoration* bevatten echter geen enkele afbeelding of advertentie van Dreesen. Het stadsarchief te Brussel heeft afgezien van een telefoonnummer ook geen verdere informatie opgeleverd. Het gebrek aan gegevens over de zakelijke activiteiten en de klantenkring van Dreesen in België staat in schril contrast met de omvang van zijn zaak in Brussel.

Ontwerpen

Zoals al eerder is opgemerkt, hebben de ontwerpen van Dreesen niet één bepaalde stijl. De verschillende kunststromingen die tussen 1900 en 1940 in Nederland en België voorkomen hebben alle aanwijsbare invloed op zijn ontwerpen. Zijn werk is echter niet te omschrijven als trendvolgend want de ontwerpen zijn alle origineel en hebben telkens een eigen karakter. Bij het werk van Dreesen ligt de nadruk op de technisch goede uitvoering en de schoonheid van de houtstructuur.

Een indrukwekkend voorbeeld van Dreesens ontwerpkunst is het eerden genoemde bureau uit 1926 met snijwerk van Biesiot (afb. 3). De meubelontwerper A.F. van der Wey (1885-1969) vermeldt in zijn artikel over het leven van Dreesen dit meubel. Hij ziet verwantschap met de architect J. Lauweriks (1864-1923) en de sierkunstenaar en ontwerper C.A. Lion Cachet (1864-1945), hoewel op "*eigen wijze verwerkt*." (14) In een artikel van de hand van Willem Retera (1890-1955), die de meeste publicaties over Dreesen op zijn naam heeft staan, wordt het bureau ook afgebeeld. Als redacteur van *Weekblad voor het landhuis, onze tuinen met huis en hof*, later samengevoegd met *Op de hoogte*, verkeert Retera in de positie om zich in te zetten voor de naamsbekendheid van Dreesen. Interessant is dat in zijn beschrijving van het bureau de betekenis van de koppen wordt vermeld: wever, spinner, handel en industrie ontworpen in 1926. (15) Helaas is het meubel niet getraceerd, maar deze beschrijving duidt erop dat het meubel waarschijnlijk voor een fabrikant in textiel is ontworpen en vervaardigd (afb. 4a).

Afb. 7. H. Hoste: Kast, ebbenhout (? M.H; of gedeeltelijk zebra hout? N.P., redactie), 1930 (foto uit F. Defour: *Op. cit.*, p. 70, verz. Sint-Lucasarchief, Brussel)

Afb. 8. H. Dreesen: Kast, eikenhout, wortelnoten, palissander en enkele onbekende houtsoorten, z.j. (nalatenschap Dreesen)

Afb. 9. H. Dreesen: Buffet, eikenhout en coromandel, z.j. (foto uit D. Bierens de Haan: *Schoonheid van het moderne binnenhuis in Nederland*. Amsterdam, z.j., p. 19)

Dat Dreesen een actief en goed geïnformeerd ontwerper was, ikt ook uit zijn lidmaatschap van de Vereniging voor Ambachts- en Nijverheidskunst (V.A.N.K.). Dreesen vermeldt zijn lidmaatschap vele malen. Hieruit is op te maken dat Dreesen deze vereniging en de doelen die zij nastreeft van belang acht. De V.A.N.K. wordt opgericht in 1904 als belangenvereniging voor ontwerpers van alle vormen van toegepaste kunst en zal tot 1942 actief zijn. De ontwerpers die lid zijn van de vereniging richten zich zowel op de ambachtelijke als de industriële vervaardiging en streven naar een goede samenwerking tussen beide. Zijn lidmaatschap zorgt ervoor dat Dreesen verschillende malen wordt opgenomen in publicaties die uitgaan van de vereniging. (16)

Dreesen vergroot zijn naamsbekendheid door deel te nemen aan verschillende tentoonstellingen. Zijn inzending voor de Exposition des Arts décoratifs et industriels modernes te Parijs in 1925 krijgt een zilveren medaille. Het zeer opmerkelijke en monumentale ontwerp van deze inzending verradt een duidelijke invloed van de Amsterdamse School. Opnieuw is er echter op geen enkele wijze sprake van een kopie. Het is een zeer krachtig ontwerp met een duidelijk persoonlijk karakter (afb. 4).

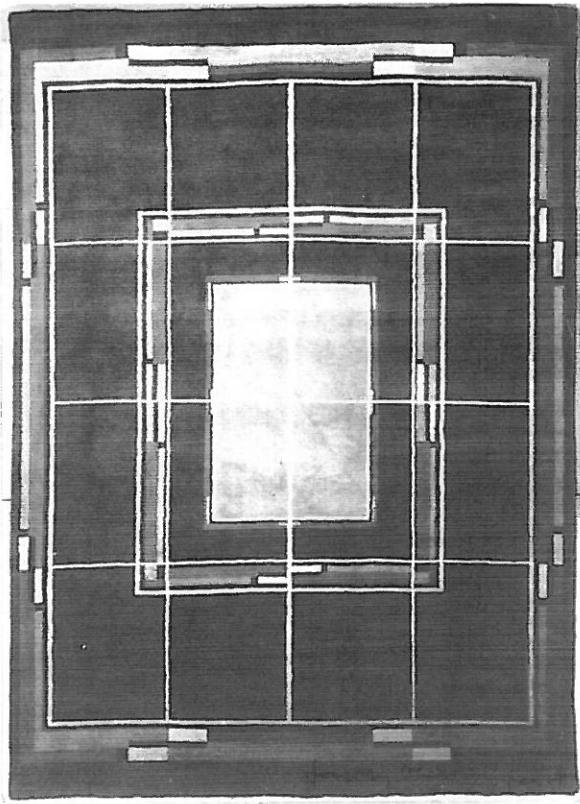
Hoewel aangenomen moet worden dat Dreesen vooral de ontwerper en niet tevens de uitvoerder was van zijn meubels, blijkt zijn interesse voor de technische uitvoering van zijn ontwerpen uit het gebruik van innovatieve technieken bij tafels met uittrekbladen. Het uittrekken van dergelijke bladen is vaak onhandig en zwaar. Bij twee verschillende ontwerpen van Dreesen zijn verschillende methodes gebruikt om dit probleem op te lossen. Het eerste systeem heeft een patentzegel van Ruscheweyh op één van de tussenbladen. Een zoektocht op het internet leverde tafels van andere ontwerpers met hetzelfde patentzegel op. Het gaat om een patent dat in 1879 is aangevraagd door de directeur van de in Langenöls (tegenwoordig Polen) gevestigde meubelfabriek Ruscheweyh en Schmidt, Robert Ruscheweyh (1822-1899). (17) Bij de tafel van Dreesen gaat het om twee tussenbladen die kunnen worden toegevoegd. Bij de tweede tafel is er sprake van een geheel ander systeem, waarvan de ontwerper niet bekend is. In dit systeem blijft het hoofdblad in het midden liggen en trekt men aan de twee korte zijden van de tafel twee bladen eruit. De beide buitenste bladen zijn voorzien van twee extra poten die door een metalen schuifconstructie bij het naar buiten schuiven uitklappen en de bladen ondersteunen. Onder de beide buitenbladen bevindt zich een hendel die, wanneer deze omhoog wordt gedrukt, het blad dat tussen het hoofdblad en het buitblad ligt omhoog drukt. Dit vereenvoudigt het onderschuiven van het buitenblad. De extra poten klappen weer in wanneer de metalen constructie in elkaar schuift.

De invloed van enkele prominente ontwerpers uit België kan worden aangetoond met behulp van enkele afbeeldingen. Typerend voor de vormgeving van Dreesen zijn de zware rondingen van stijlen of andere verticale onderdelen van een ontwerp. De afbeeldingen 1 en 2 illustreerden dit al. De meubelfabriek van de gebroeders De Coene te Kortrijk is toonaangevend geweest voor de art deco en bekend vanwege het vroege gebruik van triplex (in 1918). Daarnaast lijkt Dreesen ook beïnvloed door de Nederlandse ontwerper E.A. van Tonderen (data onbekend) die rond 1925 met de kunstenaar Marcel-Louis Baugniet (1896-1995) een winkel heeft in Brussel. Enkele ontwerpen van Huib Hoste (1881-1957) vertonen ook overeenkomsten met Dreesen. In een ontwerp voor een eetkamerset van Van Tonderen heeft de stoel duidelijke overeenkomsten met een ontwerp van Dreesen aan het einde van de jaren 1930 (afb. 5 en 6). Huib Hoste is beïnvloed door De Stijl, al gebruikt hij andere kleurstellingen. Bij Dreesen is weliswaar invloed van De Stijl niet aanwezig maar er zijn wel overeenkomsten tussen Hoste en Dreesen. Beiden hebben een kast ontworpen die is samengesteld uit vakken van verschillende formaten en beiden maken gebruik van houtsoorten met nadrukkelijke tekening (afb. 7, 8 en 9). (18)

Textiel

Tot nu toe zijn slechts voorbeelden gegeven van meubelontwerpen. Van Dreesen zijn echter ook enkele tapijten en ander interieurtextiel bekend. Van de tapijten en het andere textiel zijn enkele zwart-wit foto's gevonden. Eén afbeelding vertoont een opvallende gelijkenis met een ontwerp van de Franse art deco ontwerper J.E. Ruhlmann (1879-1933) (afb. 10 en 11).

Ook is gebleken dat Dreesen gebruik maakte van handgeweven textiel van het weefatelier van Elisabeth de Saedeleer (1902-1972). Dit atelier in Etikhove deelt de opvattingen van Dreesen over werkwijze en kwaliteit. Het weven wordt niet als liefhebberij beoefend maar zakelijk en met aandacht voor het oude handwerk. Door concurrentie van thuisweverijen was het moeilijk om een ambachtelijke weverij in stand te houden. Dit blijkt uit correspondentie tussen Dreesen en Adriaan en Christine van Zeegen (resp. 1881-1966 en 1893-1973). Deze broer en zus hebben veel naaldkunstwerken ontworpen en uitgevoerd. In een

Afb. 10. H. Dreesen: Handgeweven tapijt, geen verdere gegevens (nalatenschap Dreesen)

Afb. 11. J.E. Ruhlmann: Tapijt, 1925 (uit L. Moussinac: *Tapis*. Parijs, 1925, pl. 46, verz. Poulain-Caese, Gent)

Afb. 12. H. Dreesen: Eetkamerameublement, slavonsche eik (foto uit M.H.H.P. Dreesen: *L'intérieur contemporain*, Woninginrichting. Brussel, z.j., p. 6)

brief uit maart 1925 reageert Dreesen op een verzoek van hen om opdrachten. Aan dit verzoek kan hij niet voldoen omdat de prijzen hoger liggen dan van machinaal vervaardigd textiel. *“Ik krijg dikwijls bezoek van zoogenaamde kunstnijveren die borduurwerken enz. maken, maar laat ik U zeggen geachte mevrouw dat ik de meeste op een malsche manier de waarheid zeg – ’t zijn de woekerplanten die op den anderen ernstige werksters parasiteren.”* (19)

Interieurs

Uit de verschillende afbeeldingen van door hem ontworpen interieurs blijkt dat het totaalbeeld voor Dreesen belangrijk is. Tijdens het onderzoek zijn slechts modelfoto's van interieurs aan de dag gekomen. Het is niet duidelijk geworden of Dreesen ook de mogelijkheid heeft gekregen daadwerkelijk als binnenhuisarchitect te werken of dat klanten alleen losse meubels bij hem bestelden. In *L'intérieur contemporain* presenteert hij enkele complete interieurs inclusief kunstvoorwerpen (afb. 12). Hieronder bevinden zich litho's van de kunstenaar Valerius de Saedeleer (1867-1941) en tekeningen van Jan Toorop (1858-1928). De lijsten om deze kunstwerken zijn door Dreesen zelf ontworpen en afgestemd op de meubels. Opvallend aan Dreesens ontwerpen voor gehele interieurs is dat hij niet alleen gebruik maakt van zijn eigen werk maar bijvoorbeeld ook meubels gebruikt van de Duits-Oostenrijkse firma Thonet.

Naam en faam

Tijdens mijn onderzoek ben ik de ontwerpen en de technisch uitmuntende uitvoering daarvan meer en meer gaan waarderen. De vraag rijst waarom Dreesen niet meer bekendheid geniet. Wellicht heeft daaraan bijgedragen dat hij geen uitgebreide publicaties over zijn visie op meubelkunst heeft geschreven zoals enkele ontwerpers uit zijn tijd wel hebben gedaan. Daarnaast had Dreesen een meer pragmatische benadering: naast moderne ontwerpen verkoopt hij ook antiek en meubels in oude stijlen. Dit duidt erop dat hij een zakelijk instinct had en verkocht waaraan geld te verdienen was. Toch moet gezegd worden dat hij tijdens zijn leven in Nederland niet zo onopgemerkt is gebleven als zijn huidige gebrek aan naamsbekendheid zou doen vermoeden. Zijn onbekendheid in België is echter wel opmerkelijk groot. Niet duidelijk is geworden wat daarvan de oorzaak is. Tenslotte moet gezegd worden dat zijn ontwerpen niet alleen esthetisch en technisch goed zijn maar ook praktisch bruikbaar. Dit heeft mogelijk tot gevolg dat bij bezitters de gebruikswaarde prevaleert boven de artistieke waarde. Dit artikel is, naast een poging om meer informatie over Dreesen te vinden, vooral een poging om de waardering voor de artistieke kwaliteiten van Dreesen te vergroten.

Margriet HAGE, MA
margriet_hage@hotmail.com

Noten:

- (1) H. BRUGMANS: *Persoonlijkheden in het Koninkrijk der Nederlanden in woord en beeld: Nederlanders en hun werk*. Amsterdam, 1938, p. 386.
- (2) Het betreffende schilderij is in het bezit van erven van Dreesen.
- (3) Zie in de literatuurlijst onder Lejeune. Het ontwerp en de samenstelling van de publicatie is van de hand van Albert Lejeune (1879-1934), een uit Tilburg afkomstige ontwerper van onder andere reclame, textiel en behang.
- (4) *Nieuwe Tilburgsche Courant* van 20 oktober 1928.
- (5) A. OTTEVANGER: *“De Stijl overal absolute leiding”. De briefwisseling tussen Theo van Doesburg en Antony Kok*. Bussum, 2008, p. 212, noot 25.
- (6) A. OTTEVANGER: *Op. cit.*, p. 257, p. 166, noot 5.
- (7) A. OTTEVANGER: *Op. cit.*, p. 257.
- (8) A. OTTEVANGER: *Op. cit.*, p. 257.
- (9) A. OTTEVANGER: *Op. cit.*, p. 166, noot. 5.
- (10) *Jaarboek V.A.N.K.*, 1919, p. 71.
- (11) A. F. VAN DER WEY: Het werk van Harry Dreesen, in: *Binnenhuis*. Den Haag, (1929)25, p. 292.
- (12) B. PLUYMERS in: F. HUYGENS (red.): *Het Mechelse meubel 1500-2000, van houtsnijwerk tot design. Het Mechelse-meubel van 1820-1960*. Gent, 2000, pp. 88-91.

- (13) R. VAN SANTVOORT, in: F. HUYGENS (red.): *Op. cit.*, p. 68.
 (14) A. F. VAN DER WEY: *Op. cit.*, pp. 292-294.
 (15) W. RETERA: Bij het werk van H. Dreesen, in: *Weekblad voor het landhuis, onze tuinen met huis en hof*. Haarlem, (1930)46, p. 986.
 (16) *Jaarboek V.A.N.K.*, 1919; *Jaarboek V.A.N.K.*, 1929 en *Orgaan V.A.N.K.*, 1914; *Orgaan V.A.N.K.*, 1933.
 (17) http://de.wikipedia.org/wiki/Robert_Ruscheweyh
 (18) F. DEFOUR: *Belgische meubelkunst in de XXe eeuw: van Horta tot heden*. Tielt, 1979, pp. 60-72 en B. DURANT e.a. (red.): *Marcel-Louis Baugniet, Liège 1896 - Bruxelles 1995. Dans le tourbillon des avant-gardes*. Brussel, 2001, pp. 111-127.
 (19) M. H. GROOT: *Over kaders en grenzen. De samenwerking tussen Adriaan en Christine van Zeegen, 1915-1925*. Leiden, 2004, p. 23.

Literatuur:

Bâtir : revue mensuelle illustrée, d'architecture, d'art et de decoration. Brussel, 1932-1940.
Les Beaux-Arts : bulletin du Palais des Beaux-Arts de Bruxelles. Brussel, 1930-1938.
 BIERENS DE HAAN, D.: *Schoonheid van het moderne binnenhuis in Nederland*. Amsterdam, z.j.
 BRUGMANS, H.: *Persoonlijkheden in het Koninkrijk der Nederlanden in woord en beeld: Nederlanders en hun werk*. Amsterdam, 1938.
Clarté : revue mensuelle d'art et d'architecture. Brussel, 1928-1939.
 DEFOUR, F.: *Belgische meubelkunst in de XXe eeuw: van Horta tot heden*. Tielt, 1979.
 DREESSEN, M. H. H. P.: *L'intérieur contemporain, Woninginrichting*. Brussel, z.j.
 DURANT, B. e.a. (red.): *Marcel-Louis Baugniet, Liège 1896 - Bruxelles 1995. Dans le tourbillon des avant-gardes*. Brussel, 2001.
 GROOT, M. H.: *Over kaders en grenzen: de samenwerking tussen Adriaan en Christine van Zeegen, 1915-1925*. Leiden, 2004.
 HUYGENS, F. (red.): *Het Mechelse meubel 1500-2000, van houtsnijwerk tot design. Het Mechelse meubel van 1820-1960*. Gent, 2000.
Jaarboek van Nederlandsche ambachts- & nijverheidskunst. Rotterdam, 1919-1929.
 LAUWERIKS, J. L. M.: *Nieuwe Nederlandsche ruimtekunst*. Blaricum, 1927.
 LEJEUNE, A.: *Oude en Nieuwe kunst: Henri Dreesen, Tilburg, meubelen, tapijten, sierartikelen*. Leiden, z.j.
 MOUSSINAC, L.: *Tapis*. Parijs, 1925.
Nieuwe Tilburgsche Courant. Tilburg, 20 oktober 1928.
Orgaan Nederlandsche Vereeniging voor Ambachts- en Nijverheidskunst. Rotterdam, 1914-1933.
 OTTEVANGER, A.: "De stijl overal absolute leiding". *De briefwisseling tussen Theo van Doesburg en Antony Kok*. Bussum, 2008.
 RETERA, W.: Bij het werk van H. Dreesen, in: *Weekblad voor het landhuis, onze tuinen met huis en hof*. Haarlem (1930) 46, pp. 984-988.
 Startpagina kranten-historisch, www.kranten-historisch.startpagina.nl, geraadpleegd juli 2009.
 VAN DER WEY, A. F.: Het werk van Harry Dreesen, in: *Binnenhuis: 14-daagsch vakblad*. Den Haag (1929)25, pp. 292-294.
 Wikipedia, die freie Enzyklopädie, www.de.wikipedia.org, geraadpleegd oktober 2009.

Afb. 13. Theo Swagemakers: Portret van Harry Dreesen, 1939 (nalatenschap Dreesen)